

Nr 24.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 95 § vattenlagen.

Genom en den 27 mars 1954 dagtecknad proposition, nr 198, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 11 kap. 95 § vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 95 § vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

95 §.

Lämnas jämlikt — — — — — och verksamhet.

Avgift, som nu nämnts, skall beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft bestämmas i förhållande till den förut icke tillgodogjorda vattenkraft, som beräknas kunna vid lågvatten uttagas vid byggnaden, dock med avdrag för den vattenkraft, för vilken i samband med regleringsföretag avgift förut erlagts. Där med vattenreglering eller med ändrade hushållningsbestämmelser åsyftas ökning i uttagbar vattenkraft, skall avgiften bestämmas i förhållande till ökningen i den vattenkraft, som vid lågvatten kan uttagas i sökandens eller, då fråga är om vattenreglering enligt 3 kap. 1 §, samtliga till regleringssamfälligheten hörande strömfall. Avses att möjliggöra utnyttjande av förut

Avgift, som nu nämnts, skall beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft bestämmas i förhållande till den förut icke tillgodogjorda vattenkraft, som beräknas kunna vid lågvatten uttagas vid byggnaden, dock med avdrag för den vattenkraft, för vilken i samband med regleringsföretag avgift förut erlagts. Där med vattenreglering eller med ändrade hushållningsbestämmelser åsyftas ökning i uttagbar vattenkraft, skall avgiften bestämmas i förhållande till ökningen i den vattenkraft, som vid lågvatten kan uttagas i sökandens eller, då fråga är om vattenreglering enligt 3 kap. 1 §, samtliga till regleringssamfälligheten hörande strömfall. Avses att möjliggöra utnyttjande av förut uttagbar

¹ Senaste lydelse av 11 kap. 95 §, se SFS 1941: 614.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

uttagbar vattenkraft på fördelaktigare sätt, varde avgiften bestämd i förhållande till den ökning i vattenkraftens värde, som genom företaget eller genom de ändrade hushållningsbestämmelserna beredes. Är ändamålet med vattenreglering jämväl torrläggning av mark, skall avgift tillika utgå i förhållande till värdet av den båtnad, som i nämnda hänseende vinnes genom företaget. Vad nu sagts äge ock tillämpning i fråga om företag enligt 7 kap. samt företag enligt 8 kap., såvitt därigenom vinnes båtnad genom marks torrläggning. Där till grund för avgiften skall läggas storleken av viss vattenkraft, skall den utgå med *en krona femtio öre för varje hästkraft till och med 5 000, sjuttiofem öre för varje hästkraft över 5 000 till och med 10 000 samt fyrtio öre för varje hästkraft utöver 10 000, men må ej, utom då fråga är om vattenreglering, överstiga trettio-tusen kronor*. Skall avgiften beräknas efter ökningen i värde å vattenkraft eller efter båtnad, som beredes mark, varde den erlagd med en och en halv för tusen av värdeökningen eller båtnaden.

Avgift, som efter ovan nämnd beräkning skulle uppgå till mindre belopp än *femton* kronor, skall icke erläggas.

vattenkraft på fördelaktigare sätt, varde avgiften bestämd i förhållande till den ökning i vattenkraftens värde, som genom företaget eller genom de ändrade hushållningsbestämmelserna beredes. Är ändamålet med vattenreglering jämväl torrläggning av mark, skall avgift tillika utgå i förhållande till värdet av den båtnad, som i nämnda hänseende vinnes genom företaget. Vad nu sagts äge ock tillämpning i fråga om företag enligt 7 kap. samt företag enligt 8 kap., såvitt därigenom vinnes båtnad genom marks torrläggning. Där till grund för avgiften skall läggas storleken av viss vattenkraft, skall den utgå med *tre kronor för varje hästkraft*. Skall avgiften beräknas efter ökningen i värde å vattenkraft eller efter båtnad, som beredes mark, varde den erlagd med en och en halv för tusen av värdeökningen eller båtnaden.

Avgift, som efter ovan nämnd beräkning skulle uppgå till mindre belopp än *femtio* kronor, skall icke erläggas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1954.

Har fråga om bestämmande av avgift före nya lagens ikraftträdande blivit av vattendomstol eller synemän slutligen prövad, skall vid fullföljd av talan eller vid underställning äldre lag äga tillämpning.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Genom propositionen föreslås vissa ändringar i grunderna för vattendomstolsavgifterna i syfte att höja avgiftsbeloppen.

Inledning. I proposition nr 140 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t begärt anslag för förstärkning av vattendomstolarnas organisation m. m. Till grund för såväl nämnda proposition, vilken hänvisats till statsutskottet, som nu förevarande proposition har legat en av revisionssekreteraren L. af Klintberg såsom särskilt tillkallad sakkunnig avgiven, den 7 januari 1954 dagtecknad promemoria med förslag till förstärkning av vattendomstolarnas organisation m. m.

Gällande bestämmelser m. m. Enligt bestämmelser i 11 kap. 95 och 96 §§ vattenlagen är sökande i vattenmål i vissa fall skyldig att erlägga viss avgift såsom bidrag till kostnaderna för vattendomstolarnas organisation och verksamhet. Förslag om sådan avgift framlades ursprungligen i det av *vattenrätts- och dikningslagskommittéerna* år 1910 avgivna betänkandet med förslag till vattenlag m. m. Såsom motivering för förslaget anförde kommittéerna, att den nya organisationen av vattendomstolar med nödvändighet medförde ökade utgifter för statsverket och att det därför icke vore obilligt att av dem, som för främjande av sina intressen toge den nya organisationen i anspråk, kräva något bidrag till kostnaderna.¹

Avgiftsskyldighet inträder i fall då enligt vattenlagen medgivande lämnas till 1) byggande i vatten för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft; 2) vattenreglering; 3) torrlägningsföretag, som avses i 7 kap. vattenlagen; 4) företag enligt 8 kap., vilket avser förutom avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten jämväl torrläggning av mark. Vidare skall avgift erläggas 5) då ändrade bestämmelser rörande hushållningen med vattnet meddelas i syfte att vinna ökad möjlighet att utnyttja vattenkraft.

Avgiften skall erläggas så snart beslutet vunnit laga kraft.

Beträffande grunderna för avgiftens bestämmande stadgas, såvitt angår byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft, att avgiften skall bestämmas i förhållande till den förut icke tillgodogjorda vattenkraft, som beräknas kunna vid lågvatten uttagas vid byggnaden, dock med avdrag för den vattenkraft, för vilken i samband med regleringsföretag avgift förut erlagts. Där med vattenreglering eller med ändrade hushållningsbestämmelser åsyftas ökning i uttagbar vattenkraft, skall avgiften bestämmas i förhållande till ökningen i den vattenkraft, som vid lågvatten kan uttagas i sökandens eller, då fråga är om vattenreglering enligt 3 kap. 1 § vattenlagen, samtliga till regleringssamfälligheten hörande strömfall. Avses att möjliggöra utnyttjande av förut uttagbar vattenkraft på fördelaktigare sätt, skall avgiften bestämmas i förhållande till den ökning i vattenkraftens värde,

¹ 1910 års bet. s. 477.

som genom företaget eller de ändrade hushållningsbestämmelserna beredes. Om ändamålet med vattenreglering jämväl är torrläggning av mark, skall avgift tillika utgå i förhållande till värdet av den båtnad, som i nämnda hänseende vinnes genom företaget. Det sagda äger tillämpning även i fråga om företag enligt 7 kap. samt beträffande företag enligt 8 kap. såvitt därigenom vinnes båtnad genom marks torrläggning.

När avgiften enligt vad nu sagts skall bestämmas på grundval av storleken av viss vattenkraft, skall den utgå med en krona 50 öre för varje hästkraft till och med 5 000, sjuttiofem öre för varje hästkraft över 5 000 till och med 10 000 samt fyrtyo öre för varje hästkraft utöver 10 000, men avgiften får ej, utom då fråga är om vattenreglering, överstiga 30 000 kronor. Skall avgiften beräknas efter ökningen i värde å vattenkraft eller efter båtnad, som beredes mark, skall den erläggas med en och en halv för tusen av värdeökningen eller båtnaden.

Därest avgift enligt de stadgade grunderna skulle uppgå till mindre belopp än femton kronor, skall den icke erläggas.

Summan av de till statsverket influtna vattendomstolsavgifterna har varierat betydligt under olika år. De första åren efter vattenlagens ikraftträdande inflöt tämligen små belopp. Medeltalet under 1920-talet var som förut nämnts omkring 20 000 kronor per år. För de fem budgetåren 1934/35—1938/39 var medeltalet drygt 40 000 kronor per år. Utvecklingen från och med budgetåret 1939/40 framgår av följande sammanställning, som redovisar under olika budgetår influtna avgifter (avrundade till jämna 100-tal kronor). Till jämförelse anges kostnaderna för vattendomstolsorganisationen (avlöningar och omkostnader).

Budgetår	Influtna vattendomstolsavgifter	Kostnader för vattendomstolsorganisationen
1939/40	103 500	330 800
1944/45	30 800	396 500
1949/50	76 700	870 500
1950/51	81 800	974 800
1951/52	128 100	1 294 100
1952/53	102 200	1 514 300
1953/54	125 000 ¹	1 541 200 ¹

Utredningsmannen. Utredningsmannens förslag överensstämmer i huvudsak med det i förevarande proposition framlagda förslaget.

Yttrandena. Vid remissbehandlingen av utredningsmannens promemoria har förslaget om höjning av vattendomstolsavgifterna närmare berörts av *vattenöverdomstolen* jämte *flera vattenrättsdomare, vattenfallsstyrelsen, kammarkollegiet, statens sakrevision, länsstyrelsen i Gävleborgs län, svenska vattenkraftföreningen* och *Indalsälvens regleringsförening*. Flera av dessa re-

¹ Beräknat belopp.

missinstanser förklarar sig av principiella skäl visserligen anse, att vattendomstolsavgifterna borde helt avskaffas, men vill i frågans nuvarande läge icke motsätta sig den föreslagna höjningen.

Departementschefen. Föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg, anför bland annat följande: »Verksamheten vid de allmänna domstolarna är i princip avgiftsfri för de rättssökande. Vissa belopp uttages i form av expeditionslösen och stämpelavgift, men dessa belopp lämnar blott ett ganska blygsamt bidrag till det allmännas kostnader för organisationen och dess verksamhet. När vattendomstolarna tillskapades i samband med reformeringen av vattenlagstiftningen år 1918, ansågs det emellertid rimligt att göra ett avsteg från den vid de allmänna domstolarna tillämpade ordningen och av dem som för främjande av sina intressen toge den nya organisationen i anspråk utkräva ett särskilt bidrag till kostnaderna för densamma.

Med anledning av en framställning av riksdagens revisorer begärde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t år 1950 utredning angående vattendomstolsavgifterna. Till stöd för denna framställning åberopades bl. a. den försämring av penningvärdet, som inträtt sedan år 1932, ävensom statsverkets under senare år oavbrutet stegrade kostnader för vattendomstolarnas verksamhet. Utredningsuppdraget anförtroddes åt statens sakrevision, som emellertid efter en förberedande undersökning fann anledning att ställa spörsmålet, huruvida avgifterna överhuvud taget borde bibehållas. I avbidan på ett ställningstagande till detta principiella spörsmål har frågan fått vila, tills den nu aktualiserats i samband med att en betydande ytterligare förstärkning av vattendomstolsorganisationen blivit nödvändig.

Som jag nyss nämnde är verksamheten vid de allmänna domstolarna i princip avgiftsfri. Delade meningar kan råda om det ur principiella synpunkter är riktigt att rättsskipningen vid vattendomstolarna skall delvis bekostas av de rättssökande. Härtill kommer den praktiska synpunkten att avgifterna har förhållandevis ringa ekonomisk betydelse för statsverket. Emellertid har statsmakterna en gång tagit ställning till dessa frågor och ansett riktigt att vid vattendomstolarna uttaga särskilda avgifter såsom bidrag till kostnaderna för organisationen. Jag är icke nu beredd att ingå på en omprövning av detta ställningstagande. I detta sammanhang torde endast böra övervägas i vad mån ändringar beträffande grunderna för avgifterna är motiverade för att de skall motsvara sitt syfte.

I den utredningspromemoria som ligger till grund för de i annat sammanhang framlagda förslagen om förstärkning av vattendomstolarna har förslagslagits vissa ändringar i grunderna för avgifternas bestämmande i syfte att höja avgiftsbeloppen. Detta i promemorian framlagda förslag bygger ej på någon sådan ingående utredning om avgiftsgrunderna som begärdes av 1950 års riksdag. Förslaget syftar närmast till att kostnaderna för den betydande förstärkning av vattendomstolsorganisationen, som nu är erforderlig, i huvudsak skall läggas på kraftindustrien. Det torde emellertid i själva verket

förhålla sig så att till stöd för de föreslagna ändringarna i avgiftsgrunderna kan åberopas även andra skäl, som ej på detta sätt står i nära samband med den nu aktuella förstärkningen av organisationen.

Grundbeloppet för avgiften i de fall då den skall bestämmas med hänsyn till storleken av viss vattenkraft har varit oförändrat sedan år 1932. Den starka försämring av penningvärdet som ägt rum under tiden därefter motiverar i och för sig en väsentlig höjning av detta grundbelopp. Jag vill erinra om att den under senare år inträdda penningvärdesförsämringen föranlett ändringar i grunderna för andra avgifter enligt vattenlagstiftningen. Genom beslut vid 1952 års riksdag höjdes maximibeloppet för regleringsavgift vid tillfällig vattenreglering från 15 000 till 30 000 kronor (prop. nr 53, tredje lagutsk. utl. nr 13), och 1953 års riksdag har begärt utredning om höjning även av regleringsavgifterna enligt vattenlagen (riksd. skr. nr 428). Enligt förslag i en till innevarande års riksdag avgiven proposition har maximibeloppet för fiskeavgiften för kraftanläggningar enligt 2 kap. 10 § vattenlagen fördubblats, och samtidigt har fiskeavgiften för vattenregleringar väsentligt höjts (prop. nr 23, tredje lagutsk. utl. nr 2). Det synes följdriktigt att grundbeloppet för domstolsavgiften i de fall då den skall beräknas med hänsyn till storleken av viss vattenkraft höjes till det dubbla eller alltså från en krona 50 öre till tre kronor per hästkraft.

Vad beträffar frågan om avgiftens regressivitet har i utredningspromemorian framhållits, hurusom erfarenheten visat att just de stora kraftverks- och regleringsmålen innebär mycket stora påfrestningar för vattendomstolsorganisationen, ett förhållande som påvisades även av riksdagens revisorer i deras förut omförmälda framställning. Jämväl på denna punkt synes en ändring motiverad oberoende av att organisationen just nu måste ytterligare förstärkas. Jag vill sålunda — i överensstämmelse med det i promemorian framlagda förslaget — tillstyrka att avgiften i de fall då till grund för densamma skall läggas storleken av viss vattenkraft bestämmas till det nämnda beloppet tre kronor per hästkraft utan avseende å företagets storlek. Av samma skäl torde den nuvarande maximeringen av avgiftsbeloppet till 30 000 kronor beträffande kraftanläggningar böra borttagas.

I utredningspromemorian har föreslagits höjning av minimibeloppet för avgiften från nuvarande 15 kronor till 100 kronor. En höjning synes motiverad, men jag vill föreslå att den begränsas till 50 kronor.

Som jag förut nämnt grundas de nu föreslagna ändringarna i avgiftsgrunderna icke på en sådan omfattande utredning av frågan som förutsattes i riksdagens skrivelse i ämnet år 1950. Emellertid torde väsentliga brister i den gällande ordningen bli avhjälpna med det nu framlagda förslaget. Jag vill icke bestrida att det kunde finnas anledning att överväga en ytterligare omläggning i olika avseenden av avgiftsgrunderna, varvid särskilt borde undersökas hur kravet på enkelhet i beräkningssättet skall kunna förenas med önskemålet att undgå alltför stora ojämnheter i tillämpningen. En utredning härom synes emellertid kunna tills vidare anstå.

I utredningsförslaget har tidpunkten för ikraftträdandet av de nya av-

giftsgrunderna satts till den 1 januari 1955. Denna tidpunkt har valts med tanke på att ökat bidrag till domstolsorganisationen skäligen borde avkrävas endast den sökande som kan antagas ha i mera väsentlig mån haft fördel av den förstärkta organisationen. Som jag förut utvecklat kan emellertid de föreslagna ändringarna anses motiverade oberoende av att organisationen nu förstärkes, och under sådana förhållanden synes det ej vara anledning att uppskjuta ikraftträdandet. Jag vill därför förorda att ikraftträdandet bestämmes till den 1 juli 1954. I mål där fråga om bestämmande av avgift före nämnda dag prövats av vattendomstol eller synemän bör vid fullföljd av talan de förut gällande grunderna tillämpas, även om den högre instansens prövning äger rum efter ikraftträdandet.»

Utskottet. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda förslaget och får alltså hemställa,
att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 27 april 1954.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Albert Hermansson*, Grym, Ivar Nilzon, Axel Jansson*, Ebbe Ohlsson, Herbert Hermansson och Lindgren*;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Johansson i Torp*, Nyberg, Nestrup*, Bengtsson i Halmstad, Hansson i Skegrie*, Persson i Tandö och Munktell*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.